బీదకుటుంబము

కీ. శే. భండారు అచ్చమాంబగారు

ఈ క్రింద నుదాహరింపఁబోవు వృత్తాంతము నిజముగా జరిగినది. ఒకానొక ప్రసంగవశమున నాస్నేహితురాలగు శ్యామలాంబ నాకీసాధ్వీవృత్తాంతము నిట్లు చెప్పెను:—

కీ. శే. భండారు అచ్చమాంబగారు

"కొన్ని సంవత్సరముల క్రింద మాపొరుగునఁగల యొకచిన్న కుటీరములో నొక విశంతుకాంత తన నూఱుగురు పిల్లలతోడఁ గాపురముండుటకై వచ్చెను. ఆమె స్థితి యప్పు డధికశోచనీయముగా నుండెను. ఆమె పేరు వెంకమ్మ. వెంకమ్మ భర్తకుఁ బదిరూపాయల వేతనముగల యుద్యోగముండెను ఆ పదిరూపాయలు చాలక వెంకమ్మ తానును గష్టపడి విసరి, దంచి కొంచెము ధనముసంపాదించి సంసారము గుట్టుగాఁ గడుపుచుండెను. కాని కఠినురాలగు మృత్యుదేవత ఆకాంతభర్తను తనకడుపునకాహారముగాఁ గొనిపోయెను. ఇందువలన నామెకుఁగలిగిన దుఃఖ మిట్టిదని చెప్ప నెవ్వారికిశక్యము?

'అబలా సచ్చరిత్రరత్నమాల' అను ఉత్కృష్టగ్రంథరచనముచే ఆంధ్రసారస్వతప్రపంచమున చిరంజీవత్వము సంపాదించిన సుప్రసిద్ధాంధ్ర విదుషీమణియగు కీ. శే. భండారు అచ్చమాంబగారి వ్రాతకాగితములు,

ధనవంతులకుఁ బదిరూపాయలనిన నొక గొప్పగా గానుపింపకుండినను బీదవారి కవి పది వేలవలెనుండును. ప్రియభర్తృ వియోగమును దరిద్రదేవతాగమనమును జూచి యత్యంత యుద్వేగము కలిగినను వివేకముకలది కాన నీ వెంకమ్మ ధైర్యమవలంబించి భర్తదిన వారాదికర్మలు తీరినవెంటనే రూపాయి యద్దెగల మునుపటి గృహమును విడిచి పావలా బాడిగగల మాయింటి పొరుగు కుటీరమునకుఁ బిల్లలతోవచ్చి ప్రవేశించెను. పాపమా వెంకమ్మకుఁ గొంచెమైనను సహాయము చేయుట కత్తింటఁగాని పుట్టినింటఁగాని బందువు లెవ్వరును లేరు.

మాపొరుగున నుండవచ్చిన నాఁటినుండి మేమామెవర్తనమును జక్కఁగాఁ జూచుచుంటిమి. ఆమె యహోరాత్రములు కష్టపడి యితరులగోధుమలు మొదలగునవి విసరియు, బియ్యము మొదలగునవి పోటువేసియు నందునకు వారిచ్చు కూలితోఁ దనబిడ్డలను సంరక్షించుచుండెను. మే మేరాత్రివేళ మేలుకొనినను వెంకమ్మ యింట *విసర్రాతి చప్పుడు వినవచ్చుచుండెడిది. ఆమె నిద్ర యెప్పుడు పోవునో మాకుఁ దెలిసెడిదికాదు. మాయింటి పిండియు నామెయే విసరుచుండెను. కాన పిండి యిచ్చుటకును గోధుమలు కొనిపోవుటకును ఆమె మాయింటికి వచ్చుచుండెను. అప్పుడామె మాయింట వ్యర్థప్రసంగము లాడక తన పని నతిత్వరితముగా నెరవేర్చుకొని పోయెడిది. కారము, పసుపు, అటుకులు మొదలయినవి దంచుటకు నేను బిలిచినచో నామెవచ్చి సంతోషముగా నాపనిచేసి యందుకై నే నిచ్చిన కూలిని దీసికొని వెంటనే యింటికిఁబోవును. కాని పనిలేనిది యొక గడియయైనను మాయింట నిలిచెడిదికాదు. ఇంతియకాక పనిలేని సమయమునందు నేనొకసారి యామెను బిలువనంపఁగా "పనిగల సమయమునందు వత్తునుగాని పనిలేనప్పుడు రాఁజాలన"ని యామె నాకు మొగమోటములేక బదులు చెప్పిపంపెను !

ఉత్తరములు వారి బంధుగులును, బెజవాడనివాసులునగు ఉభయభాషాప్రవీణ శ్రీకానూరి వీరభద్రేశ్వర రావు (బి. ఏ, ఎల్. టి) గారి యొద్దనున్నవి. ఆకాగితములందు చక్కని కథలును, మనోహరవర్ణనలతో నిండిన యాత్రాసమాచారములును పెక్కులున్నవి. 'బీదకుటుంబము' అనుశీర్షికతో నొప్పు ఈవ్యాసము ఆకాగితములలోనిది. ఇది 1898–వ సంవత్సరప్రాంతమున రచియింపబడియుండునని శ్రీవీరభద్రేశ్వరరావు గారు వ్రాయుచున్నారు. ఆకాగితములలో గల ఇతరవ్యాసములనుకూడ క్రమక్రమముగా 'గృహలక్ష్మి' ముఖమున వెల్వరించి ఆంధ్రలోకమునకు అర్పింప శ్రీరావుగారు వాగ్దాన మొనర్చియున్నారు.

* మహారాష్ట్రదేశమున గోధుమ, జొన్న, సజ్జమొదలగునవి విసరి రొట్టెలుచేయుదురు. కాన నచట నవి విసరి యాకూలితోఁ జీవించువారనేకులు కలరు. ఒకరింట పనికత్తెలుగానుండని బీదవారీపనినే చేయుచుందురు.

అదివిని వెంకమ్మ మిగులగర్వితయని నేనెంచి యామెపైఁ గోపించితిని. అంతతో నిలువక నేను నాభర్త సాయంత్రమింటికి వచ్చినవెనుక వెంకమ్మ గర్వితయని చెప్పి యందున కుదాహరణముగా నాపిలుపున కామెరాకుండుటఁ జెప్పితిని. అదివిని నాభర్త కొంచెము యోచించి నన్నుఁజూచి "నీవు వివేకహీనవు. నీవలెనే బీదవెంకమ్మకుఁ గూడ వ్యర్థముగా కాలము గడుపుటకుఁ దీరునని తలఁచెదవు. నీకు నీభోజనము నిమిత్తమయినను శ్రమచేయనక్కరలేదు. వెంకమ్మ యన్ననో తన పొట్టతోఁగూడ నింక నాలుగురు పిల్లలను సంరక్షింప వలసియున్నది. ఇట్లుండగా నామె నీవలె కాలము వ్యర్థపుచ్చినచో నెట్లు వారినందఱినిఁ గాపాడును? ఈ ప్రకారమామె నడచుటవలన నామె తన కర్తవ్యమును జక్కఁగా నెఱుఁగునని తెలియుచున్నది. ఆమె గర్వితమతియని తలఁచి నీవామెను ద్వేషించుట మిగుల యవివేకము." అనెను. అప్పుడు నాభర్త చెప్పినమాటలవలన వెంకమ్మ యందు నాకుఁగల వైరభావముపోయి యీయామె యందెంతయుదయ కలిగెను. అయినను నేనది వెలిపుచ్చక యెంతపనియున్నను నొకగడియయైనను దీరదాయని నాలో నేను సణుగుకొని యూరకుంటిని.

ఆ మఱునాఁటినుండియు నేను వెంకమ్మకుఁ జేతనగు సహాయము చేయుచుంటిని. తదనంతర మెన్నడును నేనామెను పనిలేనిది పిలచియెఱుఁగను. వెంకమ్మ యెన్నఁడును పని చేయనిది నావలన నిసుమంతయు సహాయము పొందినదికాదు. తనకుఁ పరమేశ్వరుఁ డిచ్చిన యవయవములు బాగుండగా నితరులవల్ల నిష్కారణము సహాయము పొందుట మిగుల దోషమని యామె చెప్పుచుండెను. ఆసాధ్వి తన లేమి నెప్పుడుగాని యితరులకుఁ దెలుపలేదు. వెంకమ్మ పుత్రులలో నొకడు పదునొకండు సంవత్సరముల వాఁడు. వేఱొకఁడు తొమ్మిది సంవత్సరముల వాఁడు. మఱియొకడు నాలుగున్నర సంవత్సరముల వాఁడు. ముగ్గురు కొడుకులు. ముగ్గురుకూతుంద్రు. అందొకతె ఏడుసంవత్సరములదియు మఱియొకతె నైదేండ్లనర్థముదియు వేఱొకతె రెండేండ్లదియు. ఈపిల్ల లెప్పుడును నితరుల నొక వస్తువు నడిగి యెఱుఁగరు. దీని నిదర్శము నే ననేకపర్యాయములు చూచితిని. వెంకమ్మ పిల్లలు నాపిల్లలతో నాడుకొనుటకుఁ జదువుకొనుటకు వచ్చెడివారు. వారి యాటలును మిగుల సౌమ్యములయినవి గానేయుండుచుండెను. మాపిల్లలు పగలు మూఁడుగంటలకుఁ గొంచెము ఫలహారములుచేసి బడికిఁబోవుచుండిరి. మాపిల్లల ఫలహార సమయమయిన వెంటనే వారితోఁడ నాడుచున్న వెంకమ్మ పిల్లలందఱు తమ యింటికిఁ

బోవుచుండిరి. వారెన్నఁడును మాపిల్లల భోజనసమయమున మాయింటనుండుటగాని యితరు లిచ్చిన పదార్థమును దీసికొనుటగాని యెఱుఁగరు.

ఒక ఆదివారము నాభర్తయింటనుండఁగా వెంకమ్మబిడ్డలిద్దఱును మానాలుగు సంవత్సరముల కొమారుఁడును పిల్లలతో నాఁడుకొనుచుండిరి. అప్పుడు మూఁడు జాములైనందువలన నేను నాభర్త కొఱకై యఱిసెలు ద్రాక్షపండ్లు తీసికొనిపోయి యాయన ముందఱనుంచితిని. అదిచూచిన వెంటనే మాపిల్లలాట విడచి తండ్రిసమీపమునకు వచ్చిరి. కాని వెంకమ్మ పిల్లలు దూరముననేయుండిరి. దానింగని నాభర్తగారు మిగుల వింతపడి యొక యఱిసెయుఁ గొన్ని ద్రాక్షపండ్లను జేతఁబట్టుకొని వారిలోఁజిన్నవాఁడగు బాలకునింబిలిచిచూచిరి. ఆబాలుఁడు రానందున నవి నేను దీసికొని వానికీయఁ బోయితిని. వాఁడును మిగుల నాసక్తితోఁ జెయ్యిచాచెను. నేనాపదార్థములు వానిచేతిలో వేయనుంకించఁగా నాబాలుఁడు తేలుకుట్టిన వానివలె తటుక్కున చెయ్యివెనుకకుఁ దీసికొని నాకది యక్కఱలేదని చెప్పెను. అదిచూచి నాకు వారితల్లియొక్క శిక్షణమున కధికవిస్మయము కలిగెను. అప్పు డాపిల్లవాని చర్యచూచి నే నఱిసె తీసికొనుమని వానిని బలవంతముచేసి యింతకును వాఁడు తీసికొనకపోగా వానిఁబట్టుకొని నోటిలోఁ బెట్ట నుంకించితిని. కాని వాఁడదిచూచి యొకవ్రేటున నాపట్టును వదలించుకొని తనయింటికిఁ బోవుటకుఁ బయలుదేరెను. అందుపై నేను వాని యక్కను బిలిచి నీవైనను దీసికొనుమంటిని. అందుకాపిల్ల "అది నాకక్కఱలేదు. పరుల యింట నెప్పుడు తినగూడదని మా యమ్మ నాకుఁజెప్పినది" యని తానును బోవనుంకించెను. అప్పుడు నే నాపిల్లను గట్టిగాఁ బట్టుకొని "నీవిది తీసికొనుము. మీ యమ్మ నిన్నేమయిన ననకుండ నే నామెతోఁ జెప్పెద" నంటిని. అందుకాచిన్నది "నేనిది తీసికొనుట మా యమ్మకుఁ దెలిసెనా యామె నాతోటి మాటలాడదు" అని ప్రత్యుత్తరమిచ్చెను. అందుపై నేనాపిల్ల మనసుకనుఁగొనవలెనని 'మీయమ్మకీసంగతి నెవరు చెప్పుదురు?' అని యడుగగా నది "ఇతరులేల చెప్పవలెను? నేనే చెప్పెదను" అని బదులు చెప్పెను. ఆపిల్ల మాటలు విని దానింబోవిడచితిని. దానితమ్ముఁడు దాని యక్కయు నంతకుఁ బూర్వమే గృహమున కేగిరి. నేను విడచిన

వెంటనే యాకుఱ్ఱది వలలోనుండి విడువఁబడిన లేడివలె నొక్కపరుగున నింటికిఁబోయెను. ఆఱుసంవత్సరములు నిండని చిన్నదాని ఈ గుణముంజూచినాకుఁ గలిగిన సంతోష మింతింతని చెప్ప నలవికాదు. ఈసంగతి మఱియొకరు నాకుఁ జెప్పినచో నది యసత్య మని నాకుఁ దోఁచును. కాని నేను ప్రత్యక్షముగాఁ జూచిన యీవార్తను నేనెంత వివరించి నను నాకుఁ దనివి తీరదు.

ఆ పిల్లలు కట్టుకొను బట్టలు ప్రాతవియు ముతకవియునైనను వారిబట్టలు మఱికిగా నెన్నండును నుండగా మేముచూడలేదు. పైనుదాహరించిన సంగతి జరిగిననాఁటినుండియు నేనును నాభర్తయు నాకుటుంబీకులపై విశేషదృష్టియుంచి వారి ప్రవర్తనలఁ జూచు చుంటిమి. ఒక దిన మందఱికంటెఁ బెద్దదియగు పిల్లను నావద్దికిఁబిలచి ప్రసంగవశమున వారింటి సంగతినంతను దెలిసికొంటిని. అదియెట్లనిన పిల్లలబట్టలన్నియు నాపిల్లయే నిత్యము చక్కగా నుతికి యారవేయుచుండెను. అదిగాక యా కుఱ్ఱది నాలుగురోజుల కొకసారి యింటిగుడ్డలన్నియుఁ జవిటిమట్టితో నుతుకుటలోఁ దల్లికి సహాయపడుచుండెను. వారెన్న డును దమబట్ట లుతుకుటకుఁగాని కుట్టుటకుఁగాని ద్రవ్యము వ్యయపఱచినవారుకారు. వారి కత్యావశ్యకములైన పిల్లల యంగీలు మొదలైనవి వెంకమ్మయే కుట్టుచుండెను. ఆమె పిల్లల యంగీలబొందులూడినటుల మేమెన్నడును జూడలేదు. పిల్లలవలన నొకానొక యపరాధమైనచో వారికిఁ గొప్పశిక్ష విధించుట దల్లి వారితో మాటలాడక యొకగడియ యుండుటయే. ఈశాసన మాపిల్లలకు మిగుల నసహ్యముగ నుండెను. ఆచిన్నదానిమాటల వలన వారితల్లి యనిన నొక దేవతయనియే నాకుఁదోఁచెను. ఆమెదేవత కాకుండిన నిట్టి స్థితిలోఁ దనసంతానము నిట్లు పెంచి వారి కిట్టిమర్యాద, నీతి, జ్ఞానములను నేర్పుట యెట్లు తటస్థించునని నాకుఁదోఁచెను. ఆమెనుజూచి నా పెనిమిటి నాతో నీవామెవలె నీకర్తవ్యము నెఱిఁగి ప్రవర్తింపుమని చెప్పుచుండెను. నేనును నాభర్త చెప్పినది నిజమని తెలిసికొని యట్లు నడువఁ బ్రయత్నింపుచుంటిని. వెంకమ్మయందు మా కధికాదరణ కలిగెను.

ఒకనాఁటిరాత్రి నాకాకస్మికముగా కడుపులోనొప్పి ప్రారంభించెను. నేనపుడు గర్భవతినై నెలలునిండకుండినందున జడిసితిని. రాత్రి సమయమయినందువలన పిల్లలందఱు

నిద్రపోయిరి. నావద్ద నెవరైనఁ దోడులేనిది నాభర్త మంత్రసానిని బిలుచుటకుఁ బోవ వలనుపడక నావద్దనుండుటకై వెంకమ్మను బిలువఁబోయిరి. అంతకు మునుపెన్నఁడును నాభర్త వెంకమ్మ గృహమున కేగలేదు. నాఁటి రాత్రి తొందరగా వెంకమ్మ యింటికిఁ బోయి తలుపుమూసియుండనందున నిరాతంకముగా గృహములోని కరిగిరి. అప్పుడు చిన్న పిల్లలందఱు నిద్రపోవుచుండిరి. పెద్దపిల్లలు ముగ్గురును దీపముచుట్టును గూర్చుండి తమ తమ పాఠములను జదువుచుండిరి. వెంకమ్మయు నొకగ్రంథమును జదువుచు వారు చదువుదానిని వినుచుండెను. నాభర్త వచ్చుటగాంచి వెంకమ్మ చదువు పుస్తకమునుమూసి కారణమడిగి తెలిసికొని వెంటనే మాయింటికి వచ్చెను. ఆమె వచ్చువఱకే నానొప్పి కొంత తగ్గెను. వెంకమ్మ వచ్చి చికిత్సచేయగా నాకడుపుకట్టు వదలెను. వెంకమ్మను బిలువఁబోయినప్పుడు నాభర్త కామె యింటిస్థితి చూచి యాశ్చర్యము కలుగకున్నను ఇంటికివచ్చి నాశరీరము నిమ్మళమయిన పిదప ఆయన యింతకుమునుపు తాను చూచిన సంగతిని గుఱించి విచారించి యాశ్చర్యపడసాగిరి. నాఁటివఱకు వెంకమ్మకుఁ జదువు వచ్చునను సంగతియే మాకెవ్వరికినిఁ దెలియదు. ఆమె తన పిల్లలు చదువు సమయమున వారి చదువువినుచుఁ గూర్చుండుటఁజూచి నప్పటినుండియు నంతకుఁ బూర్వమెన్నఁడు లేకుండినను నాభర్త పిల్లల చదువు కనుగొనుచు వారు చదువునపుడొక గడియయయిన నచటఁగూర్చుండి చదువు చెప్ప నారంభించిరి.

సాధ్వీమతల్లి యగు వెంకమ్మనుగూర్చిన సంగతులెన్నియో కలవు. కాని అవి యన్నియుఁ జెప్పఁదొడఁగినచో నీముచ్చట యింతలో తెగదు. నాకును నది చెప్పుట కవకాశములేదు. ఇచట ముఖ్యముగాఁ జెప్పవలసినదేది యన నట్లు పెరిగిన నాయమ పుత్రులు గొప్పవారలై తల్లి ఋణముదీర్చిరి. వారిలోఁ బెద్దవాఁడు ప్రవేశ పరీక్షయందు కృతార్థుఁడై యొక యుద్యోగములోఁ బ్రవేశించెను. వెంకమ్మ కూఁతురు వివాహ యోగ్యయయ్యెను. ధనహీనయైనందున నామె తన బిడ్డ వివాహమెట్లగునాయని విచార పడుచుండెను. కాని వెంకమ్మ విచారము చాలదినము లుండినదికాదు. అపిల్లదాని రూప గుణ సంపదఁజూచి మేమే మాపిల్లవానికిఁ జేసికొంటిమి. మొదట బీదపిల్లయని నేనెంత

యసమాధానపడినను నాభర్త యూరకుండక నాకనేకసమాధానములను జెప్పి యా పిల్లను నాకుఁ గోడలినిఁజేసెను. నాకోడ లిపుడు తన సద్గుణములవలన మాయింట నందఱకును నధికప్రియయైన దయ్యెను. అది నాకోడలైనందున నేనుదానిఁ బొగడిన మీకంతగా నామాటలందు నమ్మకముండదు. మన వారిని లోకము నుతియింపఁగా వినవలయునేగాని మనమునుతియింపరాదు.

వెంకమ్మ జ్యేష్ఠపుత్రున కాతని తెలివి తేటలవలన నారంభముననే ముప్పది రూపాయిల వేతనముగల యుద్యోగము దొరికెను. క్రమక్రమముగా నభివృద్ధి పొంది యతఁడిపుడు నూట యిఱువది రూపాయిల జీతము పుచ్చుకొనుచున్నాఁడు. తన కొడుకు గొప్ప పదవిలో నుండెనని వెంకమ్మ యిసుమంతైన గర్వపడుటలేదు. పూర్వమెంత వినయవతియో, ఇప్పుడునంతియు. ఇరుగు పొరుగు వారికెట్టి యిక్కట్టు సంభవించినను ఇప్పటికి నామె ముందంజవేసి తోడుపడుచుండును. ఆమె వినయసౌశీల్యాదిసద్గుణగణములుచూచి ఒకధనవంతుఁడామె రెండవకూఁతును తన కుమారునికిఁ జేసికొనెను.

ఇట్లు నిరుపేదయగు వెంకమ్మ ఐశ్వర్యవంతులతో వియ్యమందియు పుత్రుని యుద్యోగలాభమున నైశ్వర్యముకలదియయ్యు ధనవంతులకు సహజలక్షణమగు గర్వోన్నతి జెందలేదు. తనకోడండ్రను కూఁతులతోఁబాటు దిద్దుకొనుచు కోడండ్రటికము పెట్టక సంసారము సానుకూలముగ సర్దుకొని పోవుచున్నది. ఆమెనుండి నే ననేకగుణపాఠములను నేర్చుకొనుచు నామిత్రుల కందఱకు నామె నుత్తమాదర్శప్రాయురాలిగ గన్పఱచుచుండును."

కులసతీనిరాదరణ

వడ్డాది సుబ్బారాయుడుగారు

తల్లిని దండ్రి నన్నలను దమ్ముల నప్పలఁ జెల్లియండ్రఁ బు
ట్టిల్లు సమస్తమున్ విడిచి యొల్లను దానని నమ్మి భక్తిమై
నుల్లము పల్లవింప నెపు డూడెముసేయు సతిం గుబుద్ధియై
యొల్లనిఘాతి కేసరక మున్నదొ పాపఫలానుభూతికిన్?